

**Theologiae Moralis Sacramentalis Ad Instructionem
Ordinandorum & Curandorum Ex Materia De Sacramentis
In Genere Et Ordinis Eucharistiae, Poenitentiae, Ac
Matrimonii In Specie**

De Matrimonij Sacramento, & omnibus Peccatis contra VI. præceptum, ac
de Abortu

Sporer, Patritius

Salisburgi, 1711

Sectio II. De Peccatis Conjugum in contractu Matrimonij, ejúsque invalidi
revalidatione.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55333](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55333)

Navar. Sanch. l. c. Cajetan. Lopez, alii apud eundem Sanchez *num.* 48. Addit. Tambur. l. 7. *Decal. c.* 3. §. 5. *num.* 61. quòd, si sponsus v. g. est in ea occasione, ut planè inurbanus habetur, nisi exerceret ejusmodi non impudicos tactus & oscula, amplexus vel colloquia non obsecena, possit ea exercere, etiam cum pravo periculo polutionis, secluso tamen consensu ac periculo consensûs in illum; quia jam adest rationabilis causa, & sponsus dat operam rei licitæ. De quibus omnibus latius suo loco. Tandem fermo fuit de sponsis propriè dictis per sponsalia valida & absolutè contracta, nam illis, qui sibi sponsalia solum promiserunt, aut qui sponsalia contraxerunt invalida, aut contraxerunt sub conditione in futurum, v. g. si parentes consenserint: si Papa dispensaverit, &c. minimè licita sunt illa etiam non impudica amoris signa, quæ sponsis veris concessimus; isti autem nondum sunt sponsi. Vide Sanchez l. 5. *de matrimonio disp.* 5. à *num.* 38. Dianam *part.* 4. *tract.* 4.

SECTIO II.

De peccatis Conjugum in contractu matrimonii, ejusque invalidi revalidatione.

SUMMARIA.

- 431. Fictè contrahens matrimonium peccat mortaliter.
- 432. Et in foro externo compellitur ad verè contrahendum.
- 433. Nisi adsit legitima exceptio.
- 434. Casus difficilis.
- 435. Contrahens scienter cum impedimento quocunque peccat mortaliter.

436. Peccato sacrilegii.
 440. Sicut & alii ad sic contrahendum scienter inducetes, & cooperantes.
 443. Instructiones Confessariis valde notanda, quando in confessionalis cognoscunt, matrimonium esse invalidum: utque ad n. 447.
 447. Si matrimonium est validum in defectu consensu utriusque contrahentis, sufficit tunc solum renovare consensum verum.
 449. Probabiliter interne tantum.
 451. Matrimonium invalidum ex impedimento revalidatur per dispensationem;
 452. In quo jure ordinario dispensat solus Pontifex.
 453. Quando dispensare possit Episcopus?
 455. Quid agendum Confessario vel Parocho, si immediate ante nuptias jamjam celebrandas in aliquo contrahente inveniat impedimentum occultum?
 456. Habita dispensatione necessario requiritur etiam novus consensus.
 457. Et quidem utriusque, internus & externus.
 458. An impedimentum & nullitas matrimonii debeat alteri parti ignoranti manifestari?
 461. An requiratur etiam nova solemnitas, seu presentia Parochi & testium? utque ad n. 448.

ASSERTIO II.

Peccant mortaliter & sacrilegè conjuges, si aut fide matrimonium contrahant, aut scienter & voluntarie cum impedimento quocunque: certò quidem sacrilegio, si cum impedimento impediante tantum, saltem ut suscipientes: & verius etiam sacrilegio ut ministri, si cum impedimento dirimente quocunque seu juris divini & naturalis seu juris positivi & Ecclesiastici, addita saepe speciali mulitia ex motivo impedimenti præter nullitatem talis matrimonii, necessario

postea aut dissolvendi, aut revalidandi per suppletionem, aut impetrata dispensatione, per renovationem consensûs. Hæc assertio magni momenti accurate explicanda est.

§. I.

Peccat mortaliter, si aut fictè matrimonium contrahant.

43 I. **S**I nimirum contrahens simulatum animum habeat absque vero interno consensu in matrimonium, certum est apud omnes, peccare mortaliter, per se loquendo, secluso nimirum specialiter metu gravi injustè incusso ad extorquendum matrimonium. Juxta dicta in Impedimento *vis*. Et quidem dupliciter: 1. Sacrilégio contra reverentiam Sacramenti; cum ipsi contrahentes sint ministri hujus Sacramenti: omnis autem minister falsò absq; intentione adhibens signa Sacramentorum, peccant sacrilegio: ergò &c. Communis DD. Layman *tract*, II. p. 2. c. 4. num. 1. De hoc vide Parte I. c. 3. n. 168. ubi dixi, rationem malitiæ sacrilegæ ejus, qui invalidè conficit Sacramentum, desumi non ex irreverentia ipsius Sacramenti (cum tunc nullum conficiatur Sacramentum: & non entis nullæ sint qualitates) sed ex irreverentia adversus ipsum Authorem Sacramentorum DEUM ac CHRISTUM. Nam etiã fictè contrahens matrimonium exhibet signa sacramentalia in iis circumstantiis, in quibus ex institutione Divina deberent hominem sanctificare: Talis autem sua fictio-

fictione facit, ut non possit hominem sanctificare, utique gravi irreverentiâ & quasi illusione Christi Institutoris Sacramentorum. 2. Peccato injustitiæ ac injuriæ, quam alteri parti bona fide contrahenti infert in re gravissimâ: eaque de causa obligatus manet ad compensandum omnia damna, quæ inde conjugum putatiæ accidunt, quæ compensatio plerumque secundum æquitatem fieri nequit alia ratione, quàm ut, depositâ simulatione, verum habeat animum & elicitò consensu matrimonium ratificet; nam ut infra dicemus, quando matrimonium est invalidum ex defectu solius consensûs interni, ratificatur eo solo, quòd consensus verus accedat, dummodò alter contrahens suum consensum actu vel virtute retineat. Qua de re latissimè Sanch. l. 2.

II. Fictò animo absq; consensu interno matri-⁴²³ monium contrahens, etsi matrimonium omni jure irritum sit; cùm sine consensu non subsistat contractus matrimonii. *c. sufficiat 27. quest. 2. & c. cùm locum. De sponsal.* fictus autem consensus non est consensus, & ideò is in foro conscientiae per se non obligetur ad verè contrahendum, nisi per accidens, ratione damni: nihilominus tamen in foro externo præsumitur esse Sacramentum, & fictus compellitur ad verè contrahendum & cohabitandum, ita ut neque juranti credatur adversus ea, quæ antea asseveravit, se nimirum fictè tantùm contraxisse; cùm juxtà legitimas Sanctiones, *Nimis indignum sit, ut, quod sua quisq; voce dilucidè protestatus est,*

proprio valeat testimonio infirmare, donec mirum deceptor suæ declarationis clarissima indicia edet, quæ Ecclesiasticus iudex sufficere arbitretur ad fidem contrariam dictis prioribus habendam. Ratio disparitatis est, & assignatur à D. Thoma, aliisque communiter. In foro judiciali creditur homini contra se, & non pro se simpliciter asserenti: in foro autem poenitentiarum creditur homini pro se & contra se. Unde quantumvis etiam juratò asserenti, se consensu simulato contraxisse, alter conjux credere non tenetur, imò nec potest eo fine, ut à vinculo conjugii liber præsumatur, & ad aliud matrimonium transire liceat. Communis DD. citati omnes.

433 III. Casus tamen aliqui enumerantur à DD. quibus talis deceptor ad matrimonium non obligatur: 1. Si decepta pro virgine falsò se jactabat; nam deceptio deceptione tollitur, & velut compensatur. 2. Si deceptor in longè eminentiori statu positus sit; dummodò spe matrimonii copula non intercesserit, alia tamen facta iustà compensatione. 3. Quando decepta deceptione cognita, aliam compensationem spontè recipit. 4. Si deceptor aliud postea matrimonium vero consensu contraxit, cui omninò stare tenetur, facta tamen debita compensatione priori deceptæ sponsæ. Ex communi *Layman l. c.*

434 IV. At, quid si hoc casu iudex Ecclesiasticus deceptorem a censuris cogat ad prius matrimonium fecte contractum, cum priorem fictionem pro-

probare non possit, & asserenti, etiam juranti credi non debeat: & posterius matrimonium invalidum iudicetur? Difficillimus casu S. Resp. D. Thomas *Supplement. 3. part. quest. 85.* Layman *cit. part. 2. c. 6. in fine*, alii communiter: Quod si is nulla alia ratione effugere possit, quin disertâ posteriori legitima conjuge, ad priorem putatiam redeat, posse quidem & debere illi aliquamdiu cohabitare, ut Ecclesiæ præcepto satisfaciât, potius tamen quidvis pati, & etiam excommunicationis sententiam in foro externo sustinere debet, (nam in foro conscientiae coram Deo non incurrit) quàm in copulam consentiat; esset enim verum adulterium per se intrinsecè malum, quod neque Ecclesia, neque alius quicumque præcipere potest: & neque vitandæ mortis causâ licere potest.

At rursus, quid si secunda uxor interim aliud matrimonium ineat? Resp. Salvari bona fide, & ignorantia invincibili, quousque veritas de dubitate prioris & valore alterius matrimonii patefcât. De quo plura in simili inferius.

S. II.

Aut scienter & voluntariè cum impedimento quocunque.

Mortaliter certò peccant scientes & voluntariè contrahentes matrimonium cum impedimento quocunque seu dirimente, seu impediante tantum. Ita omnes, teste Perez *disp. 22. sect. 2. & 3.* Ratio patet; quia in re gravi & magni momenti contraveniunt præcepto, aut

naturali vel divino, aut saltem Ecclesiastico; singula enim impedimenta continent gravem materiam, gravemque inobedientiam fundant: ut patet discurrenti per singula. Jam verò qualiter ejusmodi contrahentes in specie peccent, breviter explicandum erit.

436 I. Contrahentes matrimonium cum impedimento impediante tantum, certò committit sacrilegium, saltem quatenus suscipiens est verum & validum Sacramentum matrimonii: quemadmodum qui lihet in statu peccati mortali suscipiens Sacramentum vivorum mortali sacrilegio delinquit, ponendo obicem effectui sacramentali, scilicet gratiæ sanctificantis. Attamen, quatenus sic contrahens minister est, in mortali alteri Sacramentum matrimonii ministrans in communi & recepta jam sententia, non peccare mortaliter; cum ad hoc ministerium specialiter consecratus non sit: posse tamen peccare mortaliter, quatenus alteri simili impedimento obstricto, aut aliàs in mortali existenti hoc Sacramentum scienter ministrat, tanquam cooperans peccato alterius, cum id facile impedire posset; jam per occasionem innui supra, cum de Ministro Sacramenti hujus. Insuper autem talis peccat speciali peccato contra virtutem, ex cujus motivo inductum est impedimentum, utpotè contra virtutem Religionis, si contrahit obstrictus voto simplici Castitatis, aut cum impedimento sacri temporis seu feriarum: contra virtutem justitiæ, si cum impedimento spon-

sponsalium, contra virtutem obedientiae, si cum impedimento interdicti. Tandem contrahendo tantum, non item postea consumando, peccare contrahentem cum impedimentis impediens tantum (excepto: si voto simplici castitatis obstrictus sit) jam indicatum est supra, cum de impedimentis impediens: exque professo magis explicandum erit infra, *sect. sequent.* Ubi de peccatis conjugum in usu.

II. Contrahens scienter & voluntarie cum ⁴³⁷ impedimento dirimente quocunq; seu juris naturalis, seu divini, seu Ecclesiastici tantum, certo quidem peccat mortaliter ob rationem generalem initio datam: certo tamen etiam non peccat sacrilegio, quatenus suscipiens est; cum nulum tunc Sacramentum suscipiatur, nec fiat: in super neque peccare sacrilegio, quatenus Minister est invalidè ministrans, docent gravissimi DD. ac ipse Sanchez l. 7. disp. 5. Hurtad. disp. 2. diff. 3. Perez disp. 21. sect. 12. Dieastil. disp. 7. dub. 2. Diana part. 3. tractat. 4. resol. 297. alii apud istos: & probabile censent Tambur. tract. 1. c. 17. num. 9. Gobat cit. num. 60. Ratio est; quia sic contrahens directè solum irritat, & annullat contractum naturalem ac civilem matrimonii, quo deficiente, consequenter etiam deficit ratio Sacramenti: quia ergò sic contrahentes nihil efficiunt, cui ex institutione Christi annexa sit ratio Sacramenti, quippe quæ soli contractui legitimo annexa fuit, nulla hinc apparet indigna tractatio Sacramenti, adeoque

nec ullum sacrilegium, per se loquendo. Et hanc sententiam & rationem & nos admittimus per accidens, quando matrimonium gravi & injusto metu extortum, etiam cum alio impedimento dirimente, dummodò absit intentio consummandi: cum de impedimento *vis*. At per se loquendo, secluso tali metu, non placet, nec placuit unquam.

438 III. Verius omninò est contrahentem cum impedimento dirimente peccare sacrilegio contra reverentiam Sacramenti. Ita Cajetanus, alii- que cit. Coninck. *hic disp.* 30. *dub.* 2. Layman. *tract.* 10. *part.* 4. *c.* 1. *num.* 5. Pluresque con- gregans Averſa *quæst.* 9. *sect.* 5. Ratio est; quia fideles, quando contrahunt matrimonium cum impedimento dirimente, sciunt se irritum reddere non solum contractum matrimonii civilem, sed etiam ipsum Sacramentum illi contractui à Christo Domino annexum, estò indirectè tantum irritetur Sacramentum; atqui seclusâ justâ causâ urgente, utpotè metu gravis & injusti mali excusante, etiam indirectè irritare Sacramentum, meritò gravis irreverentia Sacramenti, adeoque sacrilegium censetur (An tu à mortali sacrilegio excusabis illum, qui vinum consecrandum nimia aqua admixtâ ineptam consecrationis materiam redderet, etsi validè indirectè tunc irritaret Sacramentum?) Certè tales contrahentes ad velandum scelestum suum contractum ritibus ac nomine Sacramenti abutuntur, non sine graviinjuria ac irreverentia; ait

Lay-

Layman loc. cit. Insuper tales contrahentes cum impimento dirimente, animo consummandi illud, specialiter peccant contra illas virtutes, quarum motivo inductum est tale impedimentum dirimens: ut omnes observant: v. g. contra virtutem Religionis, si contrahas cum impimento voti solemnis, vel sacri Ordinis: contra iustitiam, si cum impimento ligaminis; contra virtutem pietatis, seu reverentiam sanguini debitam, si cum impimento consanguinitatis, affinitatis, &c. Si cum impotentia perpetua, certè vis peccare contra naturam meris impudicitis: & sic de cæteris; ubi nulla specialis virtus violatur, manebit generalis malitia inobedientiæ. Vide *sect. sequent. §. 1. regulam tradendam de ipsa talium contrahentium copula*. Ubi rectissime monet noster Herincx cit. *dis/p. 6. quest. 3. n. 26.* hic non committi unicum tantum numero peccatum volendi semel consummare matrimonium nulliter contractum, peccando contra castitatem, aut aliam virtutem annexam, sed potius esse peccatum multiplex, saltem virtualiter, quatenus volunt sic in statu quasi continuo peccati perseverare: sicut qui proponeret vivere in concubinato: & reverà nihil erunt istæ consummationes matrimonii nulliter contracti, nisi concubinatus & fornicationes continuæ simplices & qualificatæ. Juxta regulam modò promissam *sect. sequent. tradendam*.

IV. Dixi autem semper: *scienter & volun-* 439
tarie

tarie contrahentes cum impedimento dirimen-
 te: secus enim est, si ex ignorantia iuvincibili &
 inculpabili, ac bona fide sic contrahant, licet
 enim etiam sic contractum matrimonium ma-
 neat irritum & nullum, non tamen manet pec-
 catum; cum ignorantia talis omne volunta-
 rium, adeoque omne etiam peccatum tollat.
 Qualiter autem etiam metus gravis & iniuste in-
 cussus, voluntarium saltem minuens excuset à
 peccato; dictum est satis suo loco de impedi-
 mento *Vis*. Minimè autem à dictis peccatis ex-
 cusat ignorantia culpabilis & vincibilis, præter-
 tim crassa & affectata impedimenti; aut si quis
 cum dubio latentis impedimenti contrahat, quo
 casu exponendo se voluntarie periculo annul-
 landi Sacramentum, eo ipso peccat mortaliter:
 ut apud omnes in confesso est. Attamen si ejus-
 modi dubitans, an laboret aliquo impedi-
 mento matrimonii, post diligentem inquisitionem
 veritatis, hanc deprehendere non possit (et si
 contra communissimum sensum DD.) adhuc
 licite contrahere, docent Joannes Sanchez *se-*
lectar. disp. 45. num. 44. & ex professo Cara-
 muel apud Dianam *part. 8. tract. 3. resol. 95.*
 Tambur. *l. 1. Decal. c. 3. §. 3. V. Dispensat.*
 Consentitque Gobat. *hic cas. I. n. 62.* Eo quod
 ipsi faveat privilegium possessionis, & vere se ha-
 bet sicut is, qui similiter dubitat de legitimis na-
 talibus: quem nihilominus licite posse ordinari,
 cum aliis ostendit idem Gobat *Alphab. Ordina-*
mand. cas. II. num. 435. At, inquis, sponsa
 talis

talis sponsi graviter decipitur; nec enim vellet nubere tali dubitatio, si id nosset. R. Ergo debet eam de suo dubio prius informare, & tunc adhuc consentientem non decipit.

Corollarium. Tandem in dictis casibus omnium impedimentorum, sicut ipsi contrahentes, ita alii ad contrahendum scienter inducentes, cooperantes, aut, cum possent & deberent, non impediētes, (utpote Parochi, Confessarii, parentes, consanguinei, quilibet conscii impedimentorum, præsertim post denuntiationes ad eum finē impedimendi matrimonia nulla præcipuè factæ: juxta dicta supra suo loco,) Peccant mortaliter eadem ratione & specie malitiæ, ejusdem enim malitiæ est peccare, ad peccandum inducere, cooperari, aut, cum possis & debeas, non impedire. Ex omnium sententia in materia de scandalo.

Petes: quam pœnam incurrant contrahentes cum impedimento dirimente? R. Generalem 441 pro omnibus nullam esse statutam in jure; sed in specie ita statuit Pontifex Clementinâ unicâ. De consanguinit. & affinitat. his verbis: Eos, qui scienter in gradibus consanguinitatis & affinitatis constitutione canonica interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonium non verentur: nec non religiosos, & moniales, & clericos in sacris constitutos matrimonium contrahentes, excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subjacere. Sic Pontifex. Ubi nota quatuor: 1. Excommunicationem illam non esse

reservatam, ideoq; à quolibet confessorio absolvi posse. 2. Quia Pontifex expresse dicit: *qui scienter, &c.* ideo ab hac excommunicatione incurrendâ excusat omnis ignorantia, etiam culpabilis, crassa, & facti juris hujus. 3. Quia hæc constitutio de aliis impedimentis non meminit, præter consanguinitatem, affinitatem & votum solemne, ideo ex nota illa Regula, quod *odiosa restringenda sint*, ad alia impedimenta extendi nequaquam debet. Ut ex communi observat Averla *hic quæst. 7. sect. 5. 4.* Addit rectè Pontius *hic. 7. disp. 45.* neque hæc excommunicatione affici eos, qui vinculo cognitionis spiritualis vel legalis obstricti matrimonium inter se contrahunt; quia constitutio solum meminit consanguinitatis & affinitatis.

§. III.

Præter nullitatem talis matrimonii necessario postea aut dissolvendi, aut revalidandi.

442 **H**oc nimis certum ex dictis; qui enim contraxerunt cum impedimento dirimente, ipsa conjuges non sunt, sed meri soluti: ideoque, si copulam exerceant, meri & veri fornicarii & concubinarii. Nullum ergo hic datur medium, nisi separatio, aut revalidatio, nisi in raro casu per modum fratris & sororis cohabitent: & siquidem impedimentum ac nullitas matrimonii notoria sint, Episcopis, eorumque Consiliariis Ecclesiasticis cura relinquenda est: nec

se immiscere debet confessarius; at verò, si occulta & in foro conscientie tantum ad confessionale allata: hoc opus, hic labor, hic sudor confessariis! in horum gratiam ex multa lectione & longa praxi pono prius aliquot instructiones, deinde §§. sequentibus dabo praxin revalidandi ejusmodi matrimonia.

I. Ante omnia confessarius sciat, & attendat, 443
ex quo capite matrimonium sit invalidum; quale sit impedimentum: cujus juris: an dispensabile, nec ne; matrimonium enim potest esse invalidum ex duplici capite: 1. Ex defectu solius consensus alterius vel utriusque contrahentis: utpotè, si consensus fuit fictus, si ex metu gravi & injusto extortus, si ex errore circa substantiam, vel qualitatem conditionis servilis: huc ergo spectant impedimenta erroris, conditionis, vis, & quandoque raptus: & hæc propriè non sunt dispensabilia, sed per novum liberum consensum supplebilia per ipsos contrahentes: ut §. sequent. patebit. 2. Potest esse invalidum matrimonium, non ex defectu consensus, qui abundè adest, sed ex defectu habilitatis personalis ex alio impedimento dirimente à jure inducto ob aliam justam causam: utpote ob indecentiam copulæ, ob punitionem criminis, ob tuendam libertatem matrimonii, &c. Et hæc aut sunt juris naturalis vel divini, aut juris positivi vel Ecclesiastici tantum. Juris naturalis vel divini, adeoque indispensabilia, impedimenta sunt: 1. Impotentia perpetua, item ætas indifcreta: de his nulla difficultas in praxi. 2. Con-

sanguis

sanguinitas in primo gradu recto & transverso
 & hic casus rarus, non tamen omnino nullus,
 unus jam bis insinuatus est: 3. Ligamen seu
 vita alterius prioris conjugis: & hic casus satis
 frequens, praesertim istis temporibus bellicis.
 4. Votum solemne professionis ac sacro Ordini
 adjunctum, saltem impediens, & secundum
 multos etiam dirimens jure divino naturali: &
 hic casus quidem frequens in apostatis reverlis;
 sed nullius difficultatis, in confessionali, ne
 audiendi quidem, nisi separari. Additur cul-
 tas. disparitas; sed nullius praxis, certe nullius
 difficultatis. Juris positivi & Ecclesiastici tan-
 tum, ideoque dispensabilia (jure ordinario à
 Pontifice, & per accidens, certis conditionibus
 infra insinuandis, etiam ab Episcopo,) sunt re-
 liqua omnia: utpote 1. Omnis consanguinitas
 ultra primum gradum, & secundum multos,
 etiam in primo gradu transverso. 2. omnis
 omnino affinitas ex quacunque copula. 3. Om-
 nis omnino cognatio spiritualis & legalis. 4.
 Omne crimen, & publica honestas, & jure
 novo raptus, & clandestinitas.

444 II. Confessarius deprehenso impedimento
 quocunque & cujusvis juris, mox advertat, an
 conjux poenitens sit in bona fide, seu ignorantia
 invincibili & inculpabili sui impedimenti; si
 enim bona fide contraxit, & adhuc perseverat in
 bona fide & ignorantia invincibili sui impedi-
 menti ac nullitatis matrimonii; esto alioquin
 sciat

sciat defectum v. g. copulam cum consanguinea conjugis antea habitam, dummodò ignoret, ob id matrimonium suum nullum esse, regulariter in sua bona fide relinquendus est; regulariter enim advertit confessarius suam informationem obfuturam potius, quam profuturam, talem scilicet, etiam informatum, tamen conjugem putatitiam non derelicturum, cum illa peccaturum, aut si derelinquat, oritura gravissima scandala, alia incommoda & difficultates, maxime circa proles jam susceptas: eo casu potest & debet confessarius prudenter dissimulare: juxta illud D. Augustini relatum c. 7. De poenitentia, d. 7. *Si scirem tibi non prodesse, non monerem, non terrerem, &c.* Et communem DD. cum Sanchez l. 2. disp. 38. n. 8. Addente: si opus sit, etiam posse talem obligationem debiti docere. Ratio est; quia ex duobus malis minus est eligendum: minus autem malum est fornicari materialiter tantum in bona fide conjugii, quam acceptâ informatione imprudenti formaliter peccare, continuâ perplexitate, aut alia graviora mala oriri: ergo silendo permitte potius peccare materialiter, quam formaliter, aliave gravissima mala incurrere: Idque maxime verum est, quando impedimentum est juris naturalis seu divini, ideoque indispensabile. Sic enim legitur, D. Carolum Borromæum, habito Concilio Ecclesiastico, reliquisse in bona fide Nobilem illum, qui matrimonium contraxerat cum propria & sorore & filia ex propria matre

PARS IV. SACRAMENT. D d dam-

damnatissimo incestu suscepta, postquam nefandum nefas mater ipsi sanctissimo Archiepiscopo confessa fuit, Attamen etiam sæpè locum habere debet, quando impedimentum est juris positivi & dispensabile, dispensatioque impetrari possit; nam restat magna difficultas plerumque, & delicatum periculum in renovando novo & absoluto consensu, quando unus tantum conjugum nullitatis matrimonii conscius factus, causam nullitatis sine infamiae periculo & incommodo proderè non potest: ut videbis infra, & miraberis: idque maxime, si conjuges non admodum bene concordent; quid si alter conjux ex petitione novi consensûs nullitatem matrimonii ostaciens de novo consentire nollit? Ut alicubi factum scio. Quin etiam, si pœnitens conscius nullitatis matrimonii facile apprehendat, se debitum exigere non posse, invincibiliter tamen putet, se alteri bona fide exigenti reddere debere; eadem ratione tace, dissimula confessarie, præsertim si fœminæ sint, quibus debitum negare difficile & periculosum est, donec impetrata dispensatione, de revalidando matrimonio contractu ipsos instruas.

445 III. Quando verò pœnitens non est in bona fide, sed vel conscius sui impedimenti & nullitatis matrimonii, aut de eo rationabiliter dubitans, aut illius ignorantia vincibili & culpabili laborans, quippè de eo suspicans vel anxius; tamen ex desidia vel malitia negligit inquirere veritatem, omnino tenebitur confessarius

rius de veritate informare; quia alioquin esset in malo statu & incapax absolutionis: Sicut universaliter tenetur veritatem aperire, quando pœnitens ipsemet de impedimento vel valore matrimonii sui dubius vel anxius ipsum consulit aut interroget; tunc enim dissimulatio veritatis esset approbatio falsitatis, & longè plus mali tunc timeri debet ex dissimulatione, quam ex aperta manifestatione veritatis, præsertim quando impedimentum est aliis quibusdam notum. Quare Confessarius vel Parochus rotundè dicat, laborare eos impedimento; matrimonium esse nullum, atque inde abstinendum esse ab omni matrimoniali usu, non tantum ipsâ copulâ, sed omni etiam actu impudico solutis illicito. cum reverà soluti sint. Quod si ergo conjux pœnitens non sit jam in bonâ fide, sed, ut dictum, conscius vel certior factus de nullitate sui matrimonii, jam inspiciendum erit, cujus juris sit impedimentum dirimens: Si impedimentum annullans matrimonium sit juris naturalis vel divini, ideoque indispensabile humanitus, v.g. Ligaminis, vivente adhuc altero conjugē. Hic est miseria cum aceto. Inducendi, imò cogendi sunt, ut omni possibili modo vel prætextu separantur, aut fugâ occultâ, quæ viro facilior, faminae difficillima, aut ingressione Religionis, servatis servandis, aut divortii sub alio titulo, si adsit, procuratione. Quod si nihil horum succederet, & moraliter omninò impossibilis videretur separatio ob gravissima inde oritura damna

pericula, scandala, ipsique seriò promittant, & subindè (valdè tamen circumspectè, & consultè confessario) etiam jurent, vel voveant continentiam perfectam ab omni copula & impudicitia, quæ solutis illicita, ut dictum, tandem cohabitare permittantur tanquam frater & soror; & quoad fieri potest, non tantum lecto, sed etiam loco de noctu separati. Ut omnes monent. Sed quæso te, in eadem domo, in eadem camera, & subindè, ob inopiam, in eodem lecto, an unquam extra præsentissimum periculum præsertim si adhuc non senes expertæ voluptati valdè affecti sint? Nihil hîc remedii præter gratiam divinam implorandam & impetrandam piis mediis & devotionibus, singulariter ad sanctissimos Virgineos Conjuges, MARIAM & JOSEPH, aliosque sanctos, qui in vero conjugio virginitatem spontè servârunt : Ut Dixi Henrici cum Cunegunde, Elzearii cum Delphina, &c. Quæ prudens confessarius suggeret : horrent pili, dum recordor vexationis, quam in simili semel habui per sexennium.

446 IV. Quòd si denique impedimentum juris positivi & Ecclesiastici : adeoque dispensabile sit sive deinde conjuges defacto jam sint in bona vel mala fide, perindè est ; jam solum inquirere & advertere debet confessarius, an à principio bona vel mala fide matrimonium contraxerint cum impedimento dirimente, an scilicet, quando contraxerunt, verè inculpate ignoraverint, vel jam sciverint, adesse impedimentum dirim-

dirimens, & matrimonium fore invalidum. Quando uterque conjux mala fide matrimoniū contraxit, non ignarus scilicet impedimenti & nullitatis matrimonii: Iterum est miseria priori propè par; vix enim est spes impetrandæ dispensationis, Pontifex enim dispensare non solet, nisi admodum difficulter; Episcopus autem dispensare tunc non potest, in communi sententia, & ubique (quantum mihi aliquoties experto constat) receptâ praxi: ergo res recidit in miseriam præcedentem, eodem ferè modo dijudicandam, ut supra. Tandem ergo, quando uterque vel saltem unus conjugum bona fide contraxit ignarus scilicet impedimenti & nullitatis matrimonii, etsi fortè non ignarus causæ, v. g. copulæ cum consanguinea conjugis antea habitæ (ut jam N. I. insinuavi.) jam confessarius cum pœnitente gaudet de remedio, & sciat Episcopum dispensare posse, positis certis conditionibus infra exponendis: ergo si separari nolint, vel non possint ob incommoda supra indicata, prout reverà ordinariè non possunt; inprimis eis interdicat omnem omnino matrimonii usum tam petendo, quam reddendo interea, donec impetretur dispensatio, quam ab Ordinario plerumque ipse confessarius, suppressis veris nominibus personarum, aliisque peregrinis substitutis, procurare & impetrare debet, ac denique impetratâ dispensatione curare, ut renovato consensu matrimonium revalidetur: juxta dicenda infra ordine suo.

P R A X I S.

Revalidandi matrimonium invalidum.

Matrimonium invalidum ex defectu consensû tantum. *Per consensus supplementationem.*

447 **Q**Uando matrimonium fuit invalidum ex defectu solius consensûs, utpote ficti, vel revocati, vel metu injusto extorti, aut ex errore circa substantiam vel qualitatem conditionis; nulla requiritur dispensatio, sed ipsi contrahentes novo vero ac libero consensu elicto matrimonium revalidare possunt, & post fictionem etiam debent, cum sine consensu essentia matrimonii non subsistat, circa quem consensum supplendum, sic accipe. Si defectus consensûs fuit ex utraque parte contrahentium, cum scilicet ambo fictè, meticolosè vel erroneè contraxerunt, certum est apud omnes, debere ex utraque parte suppleri novo vero ac libero consensu non tantum interno, sed etiam externo per verba vel signa de præsentì expresso, & invicem manifestato, ut matrimonii contractus & Sacramentum convalescat. Omnes. Sanchez. l. 2. disp. 32. num. 15. Pontius l. 4. c. 24. Ratio clara est. cum enim consensûs utriusque planè nullus fuerit, & nè ex parte quidem fuerit matrimonium inchoatum, necessariò requiritur utrius

riusque novus & verus consensus externus sensibilis, ut matrimonii contractus & Sacramentum sensibile convalescat. Atque id ipsum esse necessarium, quando defectus consensus fuit ex parte unius tantum contrahentium, docent multi DD. *Lessius, Pontius, Hurtad. Aversa*, apud probabile censentem *Tambur. tract. 4. c. 7. §. 1. n. 2*. Atque ita respondisse Clementem VIII. Pontificem, refert *Comitolus l. 1. Respons. Moral. c. 120*. Ratio potissima est; quia quando unus contrahens fictè vel coactè vel erroneè consentit, eo ipso etiam alterius, quantumvis verus & serius, consensus nullus est & invalidus; nam tradit suum corpus, & acceptat alterius corpus cum imbibita conditione: si & alter consentiat, tradit & acceptet: neque potest valere traditio unius, nisi ad sit acceptatio alterius: neque acceptatio unius valere potest, nisi ad sit alterius traditio; ut sanè manifestum est: atqui in proposito alter verè non consentit, nihil tradit, nihil acceptat: ergo etiam alterius consensus nullus est, nulla traditio, nulla acceptatio: ergo utrumque de novo verum consensum elicere & exterius manifestare oportet, & insuper ad eum finem alter, qui prius fictè & coactè consensit, alterum de suo ficto vel coacto consensu certiorum reddere debet, ut scilicet is de novo consentiat. Ratio minimè spernenda: sententia omninò probabilis, sed non placet practicè. Itaque dico;

II. Quando defectus consensus ficti, coacti, 448

erronei, est ex parte unius tantum contrahentis, sufficit hunc solum supplere & renovare suum consensum verum liberum, dummodo alter, qui verè consenserat, interea suum consensum, non revocarit. Ita communis DD. D. Thomas. D. Bonaventura. Richard. Paludanus, Sotus, Angles. Gabriel. Navar. aliisque citat. Sanchez. l. c. Layman tr. 10. part. 2. c. 6. num. 1. Item Bonacina, Filius, Diana, omnesque citans Bossius *De matrimon. c. 2. num. 28.* Herinckx. *disp. 3. quest. 7. n. 41.*

Ratio est; quia altera pars præstitit legitimum consensum circa materiam habilem, atque in eo moraliter & habitualiter perseverat, imò vi illius persistit in possessione alterius compatis tanquam rei suæ, suæ uxoris, sui mariti: ergo accedente novo alterius partis consensu verum matrimonium efficitur. Nec urget ratio sententiae contrariæ; falsum enim est, consensum contrahentium ferri in alterutrum, atque in valorem matrimonii, pro tempore præsentitantum, & non pro tempore futuro, si pro præsentis non subsisteret, quasi contrahens dicat semper: *consentio, trado me, acceptote, sed præcise si & tu nunc consentias, te tradas, me accipies, & non ultra*: ubi enim hoc scriptum: sed consensus simpliciter fertur in tempus præsens cum perseverantia usque in finem, seu donec revocetur: in proposito autem non revocatur consensus, cum vi illius contrahens accipiat possessionem corporis alterius, & in eo perseveret.

veret: ut modò dixi. Quarè consensus alterius partis à principio ferriò & liberè contrahentis ad se intrinsecè fuit omninò validus, vera traditio & vera acceptatio pro quocunque tempore, quo alterius compartis etià vernis consensus, vera traditio & acceptatio accesserit: & solum extrinsecè quoad effectum fuit invalidus vel potiùs suspensus, quamdiu altera pars verum & liberum consensum non præbuit, quo proindè libero consensu præstito, simpliciter in verum matrimonium convalescit: quemadmodum venditio domûs v. g. invalida ob defectum interni consensûs ex una parte, hoc solo accedente, convalescit, secundùm omnes: Et similiter professio defectu interni consensûs in proficiente irrita, solo alterius consensu innovato ratificatur, et si non accedat novus consensus Prælati vel Capituli, ob eandem nimirum rationem. Ex communi *Sanchez, Herincx, cit.* & latè Cardinalis Lugo *Respons. moral. l. 3. dub. 2. & 16.* quidquid contra communem contendat *Pontius*. Minus urget allata responsio Clementis VIII. cum de eo responso nec constet authenticè, nec datum fuit, nisi tanquam à Doctore privato sequente, quod tutius est; nam similiter ibidem requirit, ut de novo adhibeatur Parochus cum testibus, cujus tamen oppositum in casu defectûs occulti declaravit Pius V. ut videbimus loco citato.

III. Insuper quando una tantùm pars fidei vel
coactè vel erroneè consensit, probabiliter suffi-

cit, illam solum consensum internum revocare, nec opus est etiam exterius manifestare. Ita cum pluribus Sanchez *cit. disp. 22. num. 9.* Layman *part. 4. c. 14. in fine.* Bossius *cit. num. 42.* (Quemadmodum eodem Sanchez *num. 14.* & Bossio *num. 42.* docent: solus internus consensus innovatus sufficit in persona capaci, quæ antea fictè vel erroneè: aut coactè professionem emisit, Religione seriò acceptante) *Ratio est:* quia hic solus novus consensus internus cum illo antiquo ficto vel coacto sufficienter manifestato, sufficienter sensibilis est, & aliis innotescit: ergò durante adhuc & non revocato consensu seriò & externo alterius partis, sufficienter constituit matrimonii contractum & Sacramentum. Contra tamen, novum illum consensum debere necessario exprimi externo novo signo sensibili, mihi probabilius cum aliis docet Pontius *l. 4. c. 25.* allegans rursus responsum Clementis VIII. Ratio bona est; Quod signum debeat esse expressivum consensus interni; non autem exprimitur consensus internus novus per signum tamdiu antecedens: ergò. Advertit tamen Herincx *cit. quest. 6. in fine:* ad hoc signum expressivum sufficere quodcunque signum vel actum, quo quis alterum tanquam conjugem tractat, & habet, & specialiter, ipsam copulam conjugalem habitam affectu maritali, seu animo invicem habendi in conjugem. Idemque dicendum proportionaliter de professione.

At, coacti, erronei fuerit ex parte unius, sive utriusque ad hoc, ut novo libero ac voluntario consensu sepositâ scilicet fictione, metu, vel errore matrimonium convalescat, necessarium est, ut de novo consentiens seu ratificans sciat prius matrimonium fuisse nullum, aut de eo dubitet; aut certe consensum de præsentî adhibeat, quo velit contrahere simpliciter, etiam si prior contractus matrimonii (itemque professionis, vel quivis alius) fuisset nullus. Ut latius patebit infra in simili. Denique an innovatio consensus debeat fieri coram Parocho & testibus generatim dicetur §. *ultima*. quo supposito consentiunt D.D. matrimonium antea ficte, coacte, vel erroneè contractum sufficienter revalidari per ipsam copulam affectu maritali certè & voluntarie exercitam. Sed controversum est, an matrimonium ex metu injusto irritè contractum revalidetur, seu ratificetur per copulam injustè extortam affectu tamen maritali non meretricio præstitam, vel admissam: Negant probabilius Sanchez cit. Coninck Pontius, alii plures apud Aversam q. 4. de matrim. Herincx q. 6. n. 1. Ratio est; quia qui cogitur agere prædictam copulam, eandem diminutionem libertatis patitur, quam qui cogitur ad contractum matrimonii per verba de præsentî: ergo pari modo ipsi fit injuria, & consequenter matrimonium hoc, utpote adhuc per metum extortum, invalidum erit. Adde, quia alioquin non fuisset satis provisum liberati matrimonii. Affirmant verò non pau-

pauciores cum ipso *Aversa* citato, & probabile censent ipse *Sanchez* & *Coninck* Rationem dant; quia durum videtur, eum, cui metus incutitur ad habendam copulam, obligare, ut non possit consentire sponte in matrimonium illud, ut sic effugiat peccatum, eundemque poni à pia Matre Ecclesia in tam duro bivio, ut ipse vel peccet mortaliter, vel patiatur grave damnum per metum intentatum. Hoc voluisse Ecclesiam, non est præsumendum. Dicendum ergo Ecclesiam solum voluisse providere matrimonii libertati, quando ipsum per verba de præsentì contrahitur. & merito, quia tunc periculum coactionis frequenter occurrit; nihil autem curare, quando ratificatur per copulam, quia casus huius coactionis rarissimus est.

§. V

Matrimonium invalidum ex inhabilitate personarum, ob aliud impedimentum; per dispensationem.

451 **Q**Uando matrimonium contractum invalidum fuit, non ob defectum consensûs, sed ob inhabilitatem personarum ex alio impedimento jure indicto, ex parte contrahentium minime supplebili, supposito semper impedimentum illud esse juris positivi Ecclesiastici, adeoque dispensabile potestate humanâ; tunc utique ad revalidandum matrimonium ante omnia requiritur legitima dispensatio, quâ impedimentum illud tollatur, & facultas de novo con-

trahendi per renovationem consensûs concedatur: de hac dispensatione modò paucis. De renovatione consensûs §. seq.

I. Solus summus Pontifex dispensat jure ordinario in omni impedimento jure Ecclesiastico inducto, seu dirimente, seu impediante, tam ante, quàm post contractum matrimonii. Est omnium, & ratio patet ex terminis. Episcopus autem jure ordinario dispensare non potest in ullo impedimento dirimente neque ad contrahendum, neque post contractum per se loquendo (quòd possit per accidens, dicam mox) Cum inferior non dispense in lege Superioris. Quoad impediencia tantum similiter certum est Episcopum non posse dispensare in voto perfecto & absoluto castitatis integræ ac perpetuæ, ac Religionis ingrediendæ, cum hæc sint expressè reservata summo Pontifici, sed bene in voto non nubendi, Ordines sacros suscipiendi; neque in sponsalibus, præsertim juratis, sed bene in aliis. Ex communi sent. Sanchez l. 7. d. 17. Layman. tract. 10. c. 4. num. 15.

II. Episcopus tamen per accidens pro solo foro conscientiae in impedimentis solo jure Ecclesiastico matrimonium dirimentibus post jam contractum matrimonium dispensat, si hæc quatuor adsint conditiones. 1. Si adsit gravissima necessitas. 2. Si hæc necessitas ita urgeat, ut non sit tempus, vel facultas adeundi Romani & Pontificem, vel ejus delegatum valentem dispensare. 3. Si impedimentum sit occultum.

id est, fortè notum tribus aut quatuor, non tamen majori parti vicinæ. 4. Si matrimonium sit contractum bona fide. Est communissima, & praxi receptissima sententia Doctorum, quos vasto cathalogo refert, & sequitur Sanchez l. 1. de matrim. d. 14. num. 3. Layman *supra*. Dicat. lib. 4. Barbosa. de offic. & potestate Episcoporum allegat. 35. Perez. d. 44. §. 6. pronuntians hanc sententiam debere haberi pro omnino certa. Ratio ducitur ex præsumpta mente & benignitate Pontificis, qui in tanta necessitate rectè præsumitur nolle ita sibi in damnum fidelium reservare dispensationem, ut eam tunc non possit Episcopus concedere; etenim omnes Leges conditæ sunt ad bonum commune: multi autem essent destituti necessario remedio, si Episcopus non posset dispensare, quando adsunt dictæ conditiones, circa quas aliqua breviter nota.

- 454 III. Necessitas sufficienter urgens censetur, quando conjuges nequeunt absque gravi incommodo, vel scandalo separari, & si inseparati maneant, versantur in periculo continentiae, donec Papa, vel delegatus dispense. Ut ex communi bene explicat Diana p. 11. *Traët. 8. Resol. 3.* Censetur autem non posse adire Pontificem, vel ejus Delegatum, quando obstat eorum vel paupertas, vel debilitas, vel nimia distantia. Bona autem fide debet esse contractum matrimonium saltem ex parte unius contrahentis, si saltem alter conjugum bona fide contra-

xit, laborans scilicet ignorantia juris, vel facti si-
ve inculpabili, siue etiam culpabili; ut ex Tri-
sess. 24. de reform. Matrim. bene Probat Perez
loc. cit. Quin Henrig. Dicastill. & alii quidam
apud Dianam cit. putant, etiamsi utrinque mala
fides intercesserit; posse tamen in valde magna
& urgente necessitate Episcopum dispensare, &
hinc hanc gratiam impertiti misellis. Tentare
juvat, mihi saltem non succedit. Certò autem
excipiendi sunt ii, qui contraxerunt scienter in
gradibus prohibitis, aut ignoranter quidem, sed
non præmissis denuntiationibus, hoc enim se-
parati & spe dispensationis carere debere decer-
nit expressè Trid. Sess. 24. c. 5. Item quando
matrimonium contractum esset invalide ex di-
spensatione subreptitia Pontificis, non posse
amplius dispensare Episcopum, cum aliis mo-
net Diana part. 4. tract. 7. resol. 40.

IV. Insuper in raro & urgentissimo casu (cer-
tè longè rariùs occurrente) etiam ante initum
contractum matrimonii, & ad contrahendum
Episcopus potest uti illa facultate dispensandi
ob eandem, quæ suprà, rationem. Ita primus
omnium docuit Sanchez l. 2. disp. 30. n. 7. quem
postea catervatim secuti sunt Recentiores, Regi-
nald. Castropalaus. Bonac. Perez, Barbosa. Fil-
liuc. Pontius. Prepositus. Tamburin. & cum his
etiam Diana p. 11. tract. 3. Resol. 30. ita benè scri-
bens: Episcopus potest ex causa maxime ur-
gente dispensare in impedimento dirimente
etiam ante contractum matrimonium, si omni-
bus

bus tentatis dispensatio judicetur necessaria ad vitandam gravem infamiam, vel grave scandalum: quia summa necessitas, cui aliter occurrere non potest, eam facultatem tribuit Episcopo et tacita summi Pontificis licentia. Declaro rem practicè casu valdè pratico ab eodem Sanchez disp. 14. proposito. *Accedit mulier manè confessa, & reperitur habens impedimentum dirimens, cujus detectio infamiam notabilem induceret, & sunt omnia jam parata ad nuptias vesperi celebrandas: & tentatis omnibus mediis, nulla evadendi via reperitur, sed suspicio veritatis orietur alicujus criminis detecti in confessione si famina abstinere velit à nuptiis, aut differre, donec Pontificia dispensatio obtineatur.* Sic Sanchez ibi bene probans eo casu urgentissimæ necessitatis Episcopum posse dispensare. At si non pateat recursus ad Episcopum, quid confessarius ager? Si quidem videret poenitentem laborare errore vel ignorantia præsertim invincibili, iterum taceat, dissimulet, & bonâ potius fide, quam conscientia consternatâ agere sinat. Ut cum Navarro in c. si quis autem de poenitent. disp. 7. n. 73. optimè docet idem Sanchez disp. 38. n. 6. post medium. At verò si advertat poenitentem duci errore vel ignorantia vincibili, rationabiliter dubitare, & suspicari de impedimento latente, & maximè si etiam interroget, ac consilium petat. Ex hactenus dictis, & communi doctrina I. veritas omnino aperienda est: 2. permittenda est contrahere cum intentione facien

faciendi, quantum potest, si nihil obstat &c. 3. simpliciter interdicenda est consummatio matrimonii, tam reddendo, quam petendo: 4. prætendendum privilegium primi bimestris. Interea vel Româ dispensatio procurari poterit; sed crede mihi; experientia docuit, hoc ultimum moderno tempore plerumque esse difficile, & periculosa praxis. O quam invisum, & ad audiendum grave est novis maritis privilegium istud! imò plerisque vix auditum. Quid ergo? Ecce eo casu Episcopum dispensare posse jam audivisti ex Sanchez & aliis; si ergo mora suppetat, surge, curre, adjuva sororem tuam in tanto periculo trepidantem. Si mora desit, induc, ut ex tempore voveat Deo servare castitatem: aut primo triduo juxta monitum Archangeli Raphaëlis Tobiaë juniori datum, aut in raro casu, primis novem diebus in honorem novem mensium, quibus Deipara Virgo Deo gravis fuit; vel aliquid simile sanctæ intentionis. Quidni consensum saltem permissivum à novo marito nova nupta facile eblandiatur? Utinam non sæpè eblandirentur multa graviora, sed iniquiora! interea impetratâ dispensatione, suavis quoque modus esse poterit renovandi consensum. Quod si tibi his omnibus non satisfaciam, consule me sapientiores.

§. IV.

Per renovationem consensûs.

AD revalidandum matrimonium inter in-456
 PARS IV. SACRAM. Ec ha-

habiles ratione impediti invalidè contrahunt, certum est, non sufficere solam dispensationem, seu ablationem impediti & habilitationem personarum; sed necessario adhibendum esse novum consensum, adeò, ut in hoc etiam Papa nequeat dispensare: cum implicet matrimonium validum subsistere sine vero & valido consensu: prior autem consensus inter personas adhuc inhabiles nullius erat valoris: ergo post habilitationem vel dispensationem debet poni novus consensus conficiens matrimonium. Jam videndum, qualiter hoc casu debeat fieri novus consensus. Res delicata est, & salebrosa.

457 I. Res est facilis praxis, quando uterque conjux impediti, ac nullitatis, matrimonii est conscius, vel facillè conscius fieri potest sine timore alicujus incommodi. Hi enim facillimè validare poterunt matrimonium novo consensu, verbo vel facto declarato, seu quocumque signo declarante mutuum consensum matrimonii, ut si affectu maritali cohabitare pergant, copulam maritalem petant, & reddant animo habendi invicem in conjugem (secluso scilicet decreto Trident. de quo mox infra) loquimur de valore, nam quoad licitum ob reverentiam Sacramenti tunc primum perficiendi, sine dubio monendi sunt, ut per verba de præsenti reverenter contrahant. Contra autem certum est, quando ambo contrahentes nullitatem matrimonii ignorant, quacumque habitâ dispensatione.

non posse eos matrimonium revalidare, seu ratificare novo consensu: cum enim nihil sit volitum, nisi cognitum, non possunt velle matrimonium antea nullum (sicut & Professionis, vel aliud votum) facere de novo validum, nisi sciant, vel saltem dubitent, aut certè supponant antea fuisse nullum, atq; ita intendant contrahere, ut, etiamsi antea esset nullum, tamen modò contrahere velint. Communissima cum Navarro *c. 2. manual. num. 4.* Layman *c. 14. num. 3.* Sanchez & alii. Rursus certum videtur non sufficere hic consensum novum unius tantum conjugis qui solus impeditenti, ac nullitatis est conscius, sed requiri utriusque jam per dispensationem habilis effecti novum consensum internum & externum, sicut requiritur alias ad matrimonium de novo contrahendum. Ratio clara est: quia totus antecedens contractus quoad totum actum internum & externum nullus fuit, & invalidus, utpote factus inter personas inhabiles: & utrinque traditio & acceptatio inhabilium. Alia fuit ratio supra; quando matrimonium fuit invalidum ex defectu consensûs unius tantum partis, altera parte seriò, libere, & legitimè consentiente. Jam tandem, quòd si una tantum pars conscia sit impedimenti, & nullitatis matrimonii, & insuper non expediat id alteri parti innotescere. Hic Rhodus, hic salta. Tres reperi sententias, & breviter, ac fideliter proponam.

II. Sententia communis & tutissima est, ad 458
 Ec 2 revala-

revalitandum matrimonium post impetratam dispensationem omninò necessariò requiri, ut impedimentum ac nullitas matrimonii utrique parti aliquo modo innotescat, adeoque conscius alteri ignoranti saltem generatim, vel sub dubio significet defectum aliquem matrimonii, non necessariò ipsam causam nullitatis, vel impedimentum in specie, secundum omnes; v. g. dicendo: timeo vel suspicor ex causa aliqua non valuisse inter nos matrimonium, ideò rogo te ad pacandam meam conscientiam, ut quantum opus est, in matrimonium de novo consentiamus: & sic uterque consentiat; matrimonium contrahere legitimè intendat, & exprimat. Ita expresse Scotus *in. 4. d. 35. q. 1. n. 5.* Richard. Palud. Navar. *c. 22. num. 7.* pluresque congerens Sanchez *l. 2. disp. 36. n. 3.* Coninck. *disp. 24. dub. 10.* Pontius *l. 4. c. 25.* *Cusyro. Palani, Hurtad. Comitulus. Aversa.* Eosque citans & mordicus tenens Tamburin. *tract. 4. c. 7. §. 4.* Ratio sanèurgens videtur; quia nullus potest efficaciter velle, de novo contrahere matrimonium, nisi sciat, aut saltem supponat antea non esse validè contractum; quare nisi ignarus agnoscat aliquo modo nullitatem matrimonii prioris, non poterit esse novus consensus efficax de matrimonio de novo contrahendo, cum talis credat & supponat suum matrimonium jam esse legitimè contractum; sed solum erit approbatio, vel confirmatio prioris matrimonii, & voluntas perseverandi in illo; quæ sine dubio

non sufficit ad novum matrimonii contractum, quin imò cum illo consensu potest stare actualis voluntas nequaquam modò contrahendi, si sciret prius matrimonium esse nullum, ut aliquando apparuit. Solum ergò vult in tali matrimonio falsò putato permanere, aut ad summum significat, quòd *vellet* de novo contrahere, si antea matrimonium contractum non fuisset; quod rursus utique insufficiens est, cum *velletates* inefficaces ac conditionatæ nihil ponant in re. Quare merito fatetur *Layman* mox citandus, hunc modum tanquam securissimum omninò tenendum, si sine incommodo, periculo infamiæ, &c. adhiberi possit, quando nimirum conscius nullitatis sine gravissimo incommodo, periculo infamiæ, divortii, scandali, alteriusque mali compartem de nullitate matrimonii præfatto modo certiore facere potest.

III. Altera sententia est, requiri quidem omninò utriusque consensum novum expressè, sed non esse necesse, ut ullo modo alteri ignoranti indicetur impedimentum seu nullitas matrimonii, sed sufficere; ut conscius pro sua consolatione, vel conscientiae quiete obtineat ab altera comparte, ut de novo consentiat. Sic *Cajetan. Sotus. Veracrux, Ledesma, Henriquez, Rodriquez*, alii apud *Sanchez* citat. *Layman. citat. n. 5. Fillius. Bonacina*, alii moderni atque hanc sententiam probabilem censent ipse *Sanchez citat. n. 2. Castro-Pal.* quando gravia incommoda immineant, si compars fieret con-

scia impedimenti. ut indicatum. Ratio huius
sententiæ est; quia conjuges tunc jam sunt habi-
les ad matrimonium per dispensationem effecti;
ergo si utraque pars consentiat de novo, habetur
totum, quod requirit essentia matrimonii. Ego
cum Patre Herincx *hic disp. 6. q. 3. n. 33.* proce-
to credo, quod absolute possit revalidari matri-
monium etiam ab inscio nullitatis, dummodo no-
vus consensus sit de præfenti & absolutus cum
hac expressa intentione, quod etiam si non vale-
ret matrimonium antea factum, velis nunc de
novo facere; sine dubio enim non sufficeret
consensus conditionatus imperfectus, seu vel-
leitas tantum, ut jam supra innui. Sed absolute
de præfenti dicat etiam si non sit matrimonium,
nunc tecum contraho, nunc te accipio. Quare
consciis nullitatis, postquam nactus commo-
dam occasionem in signum amoris alteri dicat:
ego etsi necdum essem conjugatus, sed matri-
monium nullum esset inter me & te, vellem ta-
men te habere in conjugem, & ex nunc te volo
& accipio, &c. rogant comparem, ut in si-
gnum amoris id ipsum dicat. Similiter loqui-
tur Layman citatus n. 5. si maritus v. g. impe-
trata occultâ dispensatione super impedimento
non putet expedire, ut uxor resciat, potest eam
oblata opportuna occasione interrogare, an tali
ipsum amore prosequatur, ut jam etiam in ma-
ritum ipsum accipere consentiat, perinde ac si ab
eo libera esset? Sic ille. Hoc autem facto non
apparet ratio dubitandi de valore novi matrimo-
nii.

nii, & certè plus non probant DD. prioris sententia. At, quid si nulla apparet spes impetrandi tam benevolum à comparte responsum? horresco recordans responsi eo casu semel à viro dati uxori. Ich muß dich wol haben / hätte ich dich nicht / wolt daß dich alle Teuffel hätten.

IV. Terria sententia est: sufficere, ut solus⁴⁶⁰ conscius impedimenti de novo consensum exprimatur per aliquem actum externum sive verbis, sive factis v. g. per copulam affectu maritali habitam, nec esse necesse, ut altera pars impedimenti ignara ullo modo moneatur vel de nullitate matrimonii, vel de novo consensu elicendo: nam ipsa v. g. reddente copulam ab altero petitam, jam adest, ajunt, sufficiens ejus consensus, & quidem externus, ideoque conjunctus cum petitione alterius animo revalidandi matrimonium facta sufficienter novum contractum matrimonii constituere poterit. Ita *Barth. Ledesma*, & alii, quos refert Sanchez citatus *disp. 36. n. 2.* Et quando non est ipse absq; gravi incommodo obtinendi novum consensum alterius expressum, eam sententiam in praxi tutam censent ipse Sanchez citatus *n. 9.* Bonacin. *de matrimonio q. 2. proposit. 9. n. 7.* Castro-Pal. *sub. n. 4.* Gobat. *Theolog. Juridico morali. c. 37. n. 143.* & alii. Ego, quamvis hanc sententiam speculative, & re ipsa omnino falsam credam, tamen ob auctoritatem AA. tanquam practice probabilis poterit confessario servire pro ultimo remedio, quando nullum apparet medium me-

liori modo juxta primam vel secundam sententiam renovandi consensum mutuum matrimoniale. Ego ad has angustias nunquam redactus sum, sed in casibus plus æquò frequentibus, aut inveni securiorem modum contrahendi, aut ignaros sui impedimenti, cum adverti non esse satis bene concordēs, dissimulans in bona fide reliqui; juxta dicta §. 4. *N. II.* Et jam vides, quam meritò ibi dixerim, ejusmodi ignaros esse relinquendos in bona fide sæpè, etiamsi impedimentum sit juris positivi, ac dispensatio facile impetrari possit, eò, quòd plerumque sit magna difficultas in renovando novo, & certò sufficiente consensu ad revalidandum matrimonium, ut modò satis audisti. Quare prudentissimè notat Gobat, citatus *n. 128.* monetque confessarium, ut priusquam promittet matrimonium esse invalidum, interroget, an alioquin se conjugēs putatii mutuo sincere ament, an verò sapius rixentur, an uxor putatitia habeat magnam parentelam, nec ne, an facile possit ejus contrahitio carnali carere? Et his ac similibus consideratis tandem dicat, vel non dicat, matrimonium esse invalidum, tali modo revalidandum &c.

§. VII.

An etiam per novam solemnitatem?

461 **P**er novam, dico: nam si matrimonium fuit invalidum ex defectu ipsius solemnitatis, quia scilicet clandestinè sine Parocho & duobus testibus

testibus contractum in locis ubi Tridentinum promulgatum & receptum est, postea debere ab utroque conjugere renovato consensu revalidari coram Parocho & testibus, nimis clarum est. Quæstio ergo est in casu, quando matrimonium contractum semel fuit cum debita solemnitate coram Parocho & testibus, sed invalide, sive ob defectum consensûs sive ob defectum habilitatis ex alio impedimento dirimente quocunque, quando postea sublato impedimento, renovato consensu revalidatur, debeant rursus adhiberi Parochus & testes? Quæstio sanè gravissimi momenti. Dico sequentia.

I. Certum est, quando impedimentum publicum fuit, & ad forum contentiosum deductum: itemque si periculum sit, ne in foro externo, vel in facie Ecclesiæ impedimentum aliquando innotescat, vel saltem duobus testibus probari possit, debere consensum renovari ad matrimonium de novo renovandum coram Parocho & testibus. Omnes Sanchez *l. 3. disp. 37. num. 11.* Layman citatus *p. 4. c. 14. n. 4.* Ratio manifesta est: quia illud matrimonium, quod constat, vel probari potest esse nullum, nec in se fuit validum, nec in facie Ecclesiæ præsumptum; ergo ut convalescat, necessaria est juxta Tridentini formam, præsentia Parochi & testium, qui apud Ecclesiam testari & probare possunt, esse matrimonium validum contractum. Addunt *Henriquez, Ledesma, alii, &* post ipsos *Sanchez, & Layman* citatus, idem di-

cendum, quando impedimentum alioquin occultum, tamen solus prius Parochus extra confessionem, vel unus testium cognitum habuit: quia non poterunt auctoritatem & testimonium matrimonio præbere, quod sciebant esse nullum. Verum id rectius negant Coninck *disp.* 24. *dub.* 10. Tamburin. *citatus* §. 2. n. 10. Herincx *disp.* 5. §. 3. n. 31. Ratio est: quia ex una parte unus tantum testis non facit impedimentum probabile in foro externo sufficienter ad dissolutionem matrimonii, ut constat *c. pro eo, &c. à nobis. De testibus*. Et ex alia parte Parochus & testes illi apti sunt ad testificandum matrimonium contractum secundum formam ab Ecclesia præscriptam: quod certò, non obstante unius cognitione contrariâ, satis testificari possunt: neque ipsi debent esse testes validitatis matrimonii, ut scilicet testes testentur matrimonium à parte rei esse validè contractum, quod ipsi scire non possunt, sed solum debent esse testes contractus matrimonii, scilicet matrimonium secundum formam ab Ecclesia præscriptam esse contractum.

453

II. Quæstio ergo tota difficillima est, an quando impedimentum omnino occultum fuit, ita scilicet ut in foro externo per duos saltem testes non singulares probari non possit, etiam tres vel quatuor singulariter aut ex relatione alterius, aut ipsius unius conjugis confessione cognitum habeant: (tunc enim adhuc censetur impedimentum occultum, quia tota illorum testimonii auctoritas reducitur ad relationem, vel con-

confessionem unius v. g. conjugis; ut ex jure, & comuni notat Sanchez citatus n. 12.) Eo impedimento sublato, debeat matrimonium innovari rursus solemniter coram Parocho & testibus? Ita affirmant gravissimi DD. quos congerunt, & sequuntur validissimus omnium Basilii Pontius l. 5. c. 6. de matrim. n. 6. Paulus Comitulus resp. moral. l. 1. q. 120. Ratio est: quia Concilium Tridentinum statuit pro forma substantiali contractus matrimonii præsentiam Parochi & testium: atqui forma tunc adhiberi debet, quando actus producit in suo esse (ut optimè probat Baldus in Leg. observari q. 5. ff. de officio proconsulis) Tunc autem producit matrimonium in suo esse, quando innovatur consensus: ergò tunc debet adesse forma inducta à Tridentino, scilicet præsentia Parochi & testium. Refertur etiam ita respondisse de muliere, quæ fictè consenserat Clementem VIII. esse scilicet necessarium novum consensum utriusque coram Parocho & testibus, admonito prius marito de matrimonii nullitate: sed ad vitandum scandalum Sanctitas sua dispensat ut seceretò inter se contrahant, renovato consensu. Refertur etiam sic declarasse Congregatio Cardinalium. Sic etiam Rotam Romanam sæpe (Lugo ait, *semper*) ita decidisse.

III. Contra tamen, quando matrimonium invalidè contractum est coram Parocho & testibus ob defectum consensus, vel aliud impedimentum occultum, necesse non est Parochum & testes

testes iterum adhibere, sed ipsi conjuges per novum consensum modis supra explicatis, matrimonium validum efficere possunt. Ita jam communior DD. Navar. *manual c. 32. num. 70. & l. 4. consil. 14. Petrus Ledesma, Corduba, Henriquez*, aliisque congestis Sanchez *l. 2. disp. 27. num. 3. Layman citatus c. 14. num. 4. Connec, Bonacina, Diana*, aliique. quos citat & sequitur Bossius *hic c. 2. num. 8.* Et noster Herincx *disp. 5. quest. 3. num. 30.* Ratio sufficiens est; quia tota ratio, quæ movit Concilium Tridentinum qd cassanda matrimonia clandestina, est, ut impediuntur nimirum grandia peccata, & incommoda, quæ ex iis oriri plerumque solent; in nostro casu penitus cessat, quin potius e contrario incommoda & scandala gravissima sapissimè sequerentur, si matrimonia, quæ publice valida habebantur, iterum coram Parocho & testibus celebrari oporteret: ergo merito rationabilissimè colligimus Concilium Tridentinum decreto illo, quatenus tam prohibitorium, quam cessatorium est matrimonii clandestini, nequaquam comprehendisse casum illum, quo matrimonium occultè invalidum revalidari debet; sed solum voluisse semel adhiberi solemnitates, ut constet Ecclesiæ de contractu matrimonii, quantum constare potest & debet, ne quando malitiosè dissolvi possint matrimonia, quod in nostro casu etiam fit, cum enim impedimentum occultum non possit Ecclesiæ probari, non est via dissolvendi matrimonium, quod ex præ-

ſumptione Eccleſiæ erat validum. Adde 1. Quod Concilium Tridentinum, ut ex contextu patet, ſolum intendat irritate matrimonium clandestinum, quod antea jam erat prohibitum: at nullibi apparet prius fuiſſe prohibitam occultam ratificationem matrimonii prius in facie Eccleſiæ contracti, ſed invalidiſ ob occultum impedimentum. 2. Ita declarâſſe Pium V. teſte Navarro *citato c. 3. 24. n. 70.* Ita declarâſſe Congregationem Cardinalium teſte locuplete Barboſa in Remiſſionibus in Tridentinum *ſeſſ. 24. c. 1. De reformatione matrimonii.* 4. Ita quoque decidiffe Rotam Romanam apud Boſſium citatum *n. 7.*

IV. Vides, & miraris utramque ſententiam ad 468 ſe advocare Pontificem, Cardinales, & Rotam: ſed certè pro neutra parte convincunt ejuſmodi teſtimonia: Tum. 1. quia de iis non conſtat nobis authenticè. Tum. 2. quia Pontifex potuit ita reſpondere ut privatus Doct^r tutiora ſequens, non autem docere ex cathedra: Tum 3. quia cum utraque ſententia ſit probabilis, pro re nata modò unam, modo aliam ſententiam Patres illi ſequuntur: Tum 4. maximè, quia modò ſupponunt, vel timent publicationem, vel periculum publicationis talis impedimenti, modò non timetur. Quare utraque ſententia eſt verè probabilis: prior quidem tutior, hæc verò noſtra longè probabilior. In praxi tamen placet iudicium Tamburini citati *c. 7. §. 3. n. 8.* in hæc verba: Sanum nihilominus eſt conſilium advocare Parochum, teſtèſque, quantum fieri poteſt, in re-
vali.

validationem dicti matrimonii, ut litibus de nullitate matrimonii aditus præcludatur. Quando autem subest aliquod periculum, si Parochus advocetur, opportunum remedium est, ut confessarius obtineat ab eodem Parocho licentiam (quam certè dare graviter obligatur) assistendi, quâ obtentâ adhibitis duob⁹ fideissimis testibus in solitario cubiculo matrimonium revalidetur. Si neque hoc facîle fieri possit, tuto amplectito secundam sententiam, nam reverâ hæc hodie communiter à doctis & piis viris in praxin deducitur, eamq; in praxi servari testatur Seraphin. decis. 96. Hæc Tamburinus sapienter,

466 Petes tandem. Quid si Pontifex vel sacra Pœnitentiariâ in Brevis, vel Rescripto alicujus dispensationis concessæ ad revalidandum matrimonium contractum cum occulto impedimento, apponat more solito hæc vel similia verba: *Si ita est, cum eis dispensa, ut inter se publicè & servatâ formâ Tridentinâ contrahant*: necessariumne erit, ut id fiat coram Parocho & testibus? Respondet Sanchez, non esse necessarium, quamvis enim (ait) non possit tunc delegatus dispensare, ut occultè celebretur matrimonium, tamen potest dispensare in impedimento, quo per dispensationem sublato jam ex doctrina data poterunt conjuges inter se solos matrimonium celebrare. Verùm huic responsioni totis viribus se opponit Gutierrez: Eo quòd Pontifex iis verbis det formam delegato, ut non possit dispensare, nisi servatâ dispositione Tridentinâ: ergo si il-

lam

lam non adhibeat, nihil efficit delegatus. Sed propugnat Sanchezium Pontius c. 3. n. 2. Formam à Tridentino impositam esse, ut semel illa præsentia Parochi & testium adsit, quando scilicet in facie Ecclesiæ sit contractus; cum igitur in casu nostro tunc adfuerit præsentia Parochi & testium, satis superque servata est forma requisita à Tridentino.

SECTIO III.

De peccatis conjugum in usu matrimonii & debito conjugali.

SUMMARIUM.

- 467. *Conjugum obligationes.*
- 470. *Nec petere, nec reddere possunt debitum sive utraq.*
- 471. *Sive una tantum pars physice,*
- 473. *Vel moraliter certo sciat matrimonium esse nullum.*
- 474. *Quid in dubio de valore?*
- 475. *An reddere & petere possit habens impedimentum impediens tantum?*
- 476. *V. g. votum continentie, ante, 477. Vel post nuptias.*
- 478. *Ac etiam post matrimonium jam consummatum, emissum.*
- 480. *Quid si impedimentum matrimonio superveniat?*
V. g. affinitas ex incestu cum consanguinea uxoris;
- 481. *Vel cognatio spiritualis ex baptismo,*
- 482. *Aut professio Religionis, vel susceptio sacri Ordinis.*
- 483. *Tria Confessaritis valde notanda circa impeditos vel privatos jure petendi.*
- 484. *An & quando copula inter tales habita contrahat specialem malitiam?*
- 486. *Licite utuntur conjugio ad finem generationis,*
- 487. *Et ad vitandam incontinentiam.*
- 488. *Ex mera verò libidine & voluptate utentes peccant venialiter.*